

ALGEMEEN

M. P. van Buijtenen, e. a., ed., *Gedachtengoed, woordenstroom en klankbeeld. Opstellen aangeboden aan dr. R. L. Schuurisma ter gelegenheid van zijn afscheid als bibliothecaris van de Erasmus universiteit Rotterdam* (Rotterdam: Erasmus universiteit, 1992, 130 blz., f85,-, (samen met de verspreide geschriften), ISBN 90 70116 64 2); R. L. Schuurisma, *Gedachtengoed, woordenstroom en klankbeeld. Een keuze uit de verspreide geschriften van dr. R. L. Schuurisma hem aangeboden ter gelegenheid van zijn afscheid als bibliothecaris van de Erasmus universiteit Rotterdam*, M.P. van Buijtenen, e. a., ed. (Rotterdam: Erasmus universiteit, 1992, 128 blz., f85,- (samen met de opstellen), ISBN 90 70116 65 0).

Feestbundels hebben vaak een zeer diverse inhoud, terwijl ook de kwaliteit van de opgenomen artikelen sterk kan variëren. Deze diversiteit komt in bijzondere mate tot uiting in de feestbundels die de laatste jaren zijn verschenen bij het afscheid van een aantal directeuren van Nederlandse wetenschappelijke bibliotheken. Naast artikelen over oude drukken, handschriften, bibliotheekgeschiedenis en meer algemeen historische bijdragen (deze directeuren hebben allen een alfavak gestudeerd) bevatten zij namelijk ook artikelen op het terrein van bibliotheekwetenschap, het actuele bibliotheekbeleid en de structuur van bibliotheekorganisaties. Deze niet-historische bijdragen zijn door de snelle technische en organisatorische veranderingen in het moderne bibliotheekwezen vaak na korte tijd door de ontwikkelingen achterhaald. Hoeveel plannen verdwijnen na korte tijd niet in de ijskast. Hoe vaak moet het organogram van een instelling als gevolg van een reorganisatie niet geheel veranderd worden. Men kan zich daarom afvragen of dergelijke artikelen niet beter op hun plaats zijn in een bibliotheektijdschrift als *Open*. Sommige auteurs zouden hun bijdrage aan de ontwikkelingen in het bibliotheekvak misschien zelfs even goed in rapportvorm kunnen leveren.

Aan bovengenoemd bezwaar zijn de twee fraai uitgegeven bundels die de historicus Schuurisma ontving bij zijn afscheid als bibliothecaris van de Erasmus Universiteit in Rotterdam niet geheel ontkomen. De ene bundel bevat zeven opstellen van vrienden en collega's. De redactie heeft aan de auteurs als thema opgegeven 'een vrije gedachte over de bibliotheek'. Daaraan werd het verzoek toegevoegd 'een essay te schrijven over wat er zou gebeuren als zij het in de bibliotheek voor het zeggen hadden'. Geen eenvoudige opdracht. Wellicht daarom hebben niet alle auteurs zich eraan gehouden.

B. B. Oort geeft een beknopt overzicht van de geschiedenis van de bibliotheek van de Erasmus Universiteit, dat uiteraard aanvangt in 1913 bij de oprichting van de Handels-Hoogeschool. W. S. L. M. van Egeraat en L. Meyboom behandelen in een nogal technische bijdrage de ontwikkeling van de automatisering in de bibliotheek van de Erasmus Universiteit, die reeds in 1971 begon met de inwerkingstelling van de Randtriever, een mechanisch systeem om boeken uit het magazijn van en naar de uitleenbalie te transporteren. L. Simons beschrijft de huidige organisatie van de bibliotheek van de Universitaire faculteiten Sint-Ignatius (UFSIA) te Antwerpen, waarbij ook de historische ontwikkeling van de Antwerpse bibliotheken aan de orde komt.

In de vier andere artikelen is althans gepoogd aan de opdracht te voldoen. Bij twee auteurs (M. F. J. Pijnenborg en J. Mackenzie Owen) heeft dat geleid tot weinig praktische, algemene bespiegelingen over huidige en toekomstige wetenschappelijke bibliotheken en over lezen. Een incunabel van rond 1497 uit de Koninklijke Bibliotheek te Den Haag inspireerde J. van Herwaarden tot een beschouwing over een adagium van Erasmus, waarin hij ook uitvoerig van

zijn verbondenheid met Schuurisma getuigt. Het meest geslaagd in de opdracht is N. P. van den Berg, die na een zeer beknopt overzicht van de geschiedenis van de Nederlandse bibliotheken een krachtig pleidooi houdt voor meer aandacht voor het behoud van deze culturele erfenis. Bibliothecarissen dienen zich naar zijn mening niet alleen met informatietechnologie bezig te houden. Men kan dat van harte met hem eens zijn.

De tweede bundel bevat tien artikelen van de hand van Schuurisma zelf, gevolgd door een bibliografie van zijn geschriften. Drie artikelen hebben betrekking op de relaties tussen Nederland en België in de laatste anderhalve eeuw, een terrein waarover Schuurisma veel gepubliceerd heeft. Vier artikelen gaan over audio-visuele middelen als bron voor de historicus, een terrein waarop Schuurisma jarenlang een zeer belangrijke rol heeft gespeeld. De twee laatste artikelen, over de samenwerking tussen de Nederlandse wetenschappelijke bibliotheken in de laatste vijftien jaar en over de coördinatie van de collectievorming in wetenschappelijke bibliotheken, zijn ontstaan tijdens Schuurisma's bibliothecariaat van de Erasmus Universiteit. Deze diversiteit aan onderwerpen is natuurlijk een gevolg van Schuurisma's veelzijdige carrière, maar brengt wel met zich mee dat de meeste lezers misschien niet in alle artikelen even sterk geïnteresseerd zullen zijn.

A. D. A. Monna

M. Monteiro, G. Rooijackers en J. Rosendaal, *De dynamiek van religie en cultuur. Geschiedenis van het Nederlands katholicisme* (Kampen: Kok, 1993, 335 blz., f50,-, ISBN 90 242 6972 5).

Met deze afscheidsbundel voor de Nijmeegse hoogleraar in de geschiedenis van het Nederlands katholicisme, Mathieu Spiertz, beogen zijn oud-studenten in de eerste plaats een bijdrage te leveren aan 'de beoefening van de geschiedenis van het Nederlands katholicisme'. Aan het rijk geïllustreerde boek werkten zestien auteurs mee, allen historici op één theoloog na. De aldus bijeengebrachte artikelen bestrijken grofweg een periode van zeven eeuwen en omvatten een breed scala van onderwerpen. Klopjes, bedevaartgangers en revolutionaire katholieken door-kruisen artikelen over de relieken van Marie d'Oignies, devotionalia, communicatielijnen in de Hollandse Zending, processie-exercities, het onderwijs als protestantiseringsinstrument, de beeldvorming rond decadente monniken en nonnen, volksmissies van Vlaamse redemptoristen, de activiteiten van vrouwen bij de stichting van vrouwencongregaties en het ontstaan van de katholieke vrouwenbeweging in Nederland. Tezamen vormen zij een waaijer van geschiedenissen die een zeer gedifferentieerd beeld van het Nederlandse katholicisme ontvouwt. Om enige samenhang in het geheel aan te brengen zijn de verschillende bijdragen thematisch geordend. Vier thema's worden onderscheiden: 'religieuze volkscultuur', 'vrouwen en religie', 'trouw en twijfel' (religieus geïnspireerd maatschappelijk handelen) en 'het verleden toegeëigend'. Onder de laatste noemer zijn twee historiografische artikelen opgenomen.

Hoe de geschiedschrijving van het Nederlandse katholicisme zich geëvolueerd heeft, kan worden opgemaakt uit het overzichtsartikel van A. E. M. Janssen. In de eerste helft van de negentiende eeuw was die geschiedbeoefening nog sterk polemiserend, diocesaans georiënteerd en gemonopoliseerd door de clerus. Met de professionalisering in de twintigste eeuw volgde de aanzet tot een vaderlandse katholieke geschiedenis die in het teken stond van de katholieke emancipatie. De grote initiator en stimulator was hier Gerard Brom, door Janssen getypeerd als 'cultuurhistoricus avant la lettre'. Over Brom zelf is elders in de bundel een mooi biografisch artikel opgenomen van de hand van Paul Luykx. De voortgaande professionalise-